

Markku Melkko: Submarine Vesikko

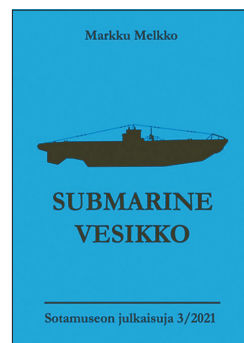
(Helsinki, Military Museum, 2021. Sotamuseon julkaisuja 3/2021.

Translation of Military Museum publication 2/1999.

ISBN 978-951-25-3231-5. A kötet letölthető:

[https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/182619/Sotamuseo](https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/182619/Sotamuseo_Vesikko_EN_2021_netti.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

_Vesikko_EN_2021_netti.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

A finn Hadtörténeti Múzeum kiadványaként jelent meg Markku Melkko tollából finnül 1999-ben, majd angolra lefordítva 2021-ben egy tartalmas és igényes kiadvány a legendás Vesikko („Nyérc”) nevű finn tengeralattjáróról, amely harcolt a második világháborúban, több jelentős haditettét hajtott végre, és amely jelenleg múzeumként látogatható a finnországi Suomenlinna szigetén. Ismertetőmben a 42 oldalas kis könyvecskét mutatom be, amely tartalma tökéletesen egészítette ki azokat a vizuális élményeket, amelyet a tengeralattjáró megtekintése jelentett számomra 2025 júliusában. Elöljáróban, bárkinek, aki Helsinkiben jár, jó szívvel ajánlom, a népszerű turisztikai célponton lévő, bár kissé eldugott helyen kikötött, unikális látványosságot, amely látható és tapintható mementója a finn nép hősiei küzdelmeinek és a finn haditengerészet múltjának. Akinek felkeltettem az érdeklődését, a tengeralattjáró egy virtuális túra keretében is bejárható az alábbi linkre kattintva:

<https://www.thinglink.com/card/1626950026435493890>

Ahogy a múzeum honlapján is olvasható, a Vesikko egy felújított finn tengeralattjáró az 1930–1940-es évekből, amelynek belsejében a látogatók első kézből tapasztalhatják meg a tengeralattjárók zsúfolt munkaterületeit és lakóhelyiségeit, a dízel- és villanymotorok, valamint a torpedók közvetlen közelében. A CV-707-es számú tengeralattjárót Németország számára építették Turku városában, és 1933-ban bocsátották vízre. Finnország 1936-ban vásárolta meg, ekkor kapta a Vesikko, „Nyérc” nevet. Négy másik tengeralattjáróval együtt a Vesikko részt vett a finn téli háborúban és a folytatódó háborúban 1939 és 1944 között. A háború után a Vesikko volt az egyetlen finn tengeralattjáró, amelyet nem bontottak le. Hosszú felújítási munkák után 1973 júliusában nyitották meg a nagyközönség előtt a Suomenlinnai Hadtörténeti Múzeum kiállításaként (Submarine Vesikko <https://sotamuseo.fi/en/submarine-vesikko>).

A forrásértékű és kiváló képekkel illusztrált kötet négy fejezetre tagolva: „A Vesikko korai szakasza”, „Vesikko a háborúban 1939–1944 között”, „A tengeralattjáró flotta utolsó tagja”, illetve „Szerkezet és műszaki jellemzők” mutatja be a tengeralattjáró történetét az építésétől a jelen állapotáig. A kiadvány végén látványos ábrák, tervrajzok is megtekinthetők, és a részletes műszaki-technikai adatok, paraméterek is elolvashatók.

A Vesikko korai szakaszáról elmondható, hogy Finnország függetlenségének első éveiben haditengerészetét az oroszok 1918-ban hátrahagyott hajói és részben elavult konstrukciók alkották. A 1927-es haditengerészeti törvény lehetővé tett egy hajóépítési programot: 1928–1931 között

finn hajógyárakban megépítették a Väinämöinen és Ilmarinen páncéloshajókat, négy motoros torpedóhajót, valamint a Vetehinen, Vesihäisi, Iku-Turso és Saukko tengeralattjárókat. Finnország nem rendelkezett a tengeralattjárók építéséhez szükséges szaktudással, ezért Németország segítségét kérte. Az IvS iroda Hollandiában tervezte és felügyelte a finn tengeralattjárók építését, mivel Németország az 1919-es versailles-i békeszerződés miatt nem birtokolhatott tengeralattjárókat. A németek célja egy 700–900 tonnás és 250 tonnás tengeralattjárókból álló flotta volt, de a kisebb hajók építésében még nem volt tapasztalatuk.

A turkui Crichton-Vulcan hajógyár 1930-ban fejezte be a Vetehinen-osztályú tengeralattjárók építését, és az első próbák sikeresek voltak. 1930 októberében a hajógyár szerződést írt alá a 250 tonnás CV-707 építésére, amelyet Finnország 1937 végéig vásárolhatott meg. A hajó gerincét 1931. augusztus 1-jén tették le, vízrebocsátása 1933. május 10-én történt. A németek és a finn mérnök-parancsnok, Jaakko Rahola felügyelték a próbautakat, amelyeken a hajó jól teljesített, merülési sebessége 8 csomó, felszíni 13 csomó volt. A CV-707 német prototípusként szolgált, és ennek alapján a német haditengerészet hat II A-osztályú tengeralattjárót épített. A próbák 1933 szeptemberére befejeződtek, de a finanszírozás miatt Finnország csak 1934 októberében vette át ideiglenesen a hajót, Arto Sakari Koskinen sorhajóhadnagy parancsnoksága alatt. A tesztek 1935-ben folytatták, a parancsnoki posztot akkor Kalervo Kijanen sorhajóhadnagy töltötte be. A parlament 1935-ben jóváhagyta a vásárlás költségvetését, a kormány 1936. január 15-én 19,4 millió márkáért megvásárolta a hajót, amely május 1-jén a Vesikko („Nyérc”) nevet kapta. A Vesikko 1936-ban, valamint 1938–1939-ben részt vett a Finn-szigetvilágban tartott haditengerészeti gyakorlatokon, a téli időszakban a suomenlinnai dokkokban állomásozott, legénysége a Länsi-Mustasaari laktanyában lakott. A gyakorlatokon parancsnoki feladatokat Veijo Virkki, Veikko Poutiainen és Kauko Pekkanen hadnagyként láttak el, a Louhi aknarakó hajó szolgált célhajóként a torpedógyakorlatokhoz.

A Vesikko hamarosan a háborúban is megmérte magát: 1939 őszén, a háború veszélyének növekedésével, a Parti Flottát szeptember 9-től mozgósították Finnország semlegességének biztosítására. A tengeralattjáró-flotta Arto Sakari Kivikuru sorhajóhadnagy parancsnoksága alatt Väinö Valve vezérőrnagy alá tartozott. A Vesihäisi, Vesikko és Saukko Helsinkiben maradtak, míg a Vetehinen és Iku-Turso a Szigetvilági-tengeren (Balti-tenger része) teljesített szolgálatot. Kauko Pekkanen hadnagy vezette a Vesikkót, amely járőrözött a Finn-öböl nyugati részén, Helsinki és az Inkoo-szigetek bázisaival. Miután a Szovjetunió november 30-án megtámadta Finnországot, a tengeralattjárók kijelölt harci zónákba kerültek. Ugyanezen a napon hírszerzési források jelentették, hogy a szovjet Balti Flotta Kirov nevű hadihajója rombolók kíséretében észak felé tart. A Vesikkót Hanko térségében állomásoztatták, de a légiraidók és bombázások miatt csak december 1-jén tudott elindulni. A Kirov és a orosz tüzéségi üteg közötti tűzharc miatt a Vesikko nem tudott támadni. December 4-ig járőrözött, majd Turkuba hajózott motorjavításra. December 17-én a Szovjetunió nagy offenzívát indított a Karéliei földszoroson, és a Balti Flotta csatahajói Koivistónál lötték a Saarenpää-erődöt. A Vesikko másnap érkezett, de a -25 °C-os hideg és a csatahajók hiánya miatt a műveletek nehézkesek voltak, és december 22-én visszatért Helsinkibe. 1940-ban az üzemanyaghiány korlátozta a Vesikko tevékenységét, heti egy merülésre szorítkozva. Légvédelmi fegyverzetét 20 mm-es Madsen géppágyúval bővítették, és a telet a többi tengeralattjáróval Suomenlinnában töltötte. A politikai és katonai helyzet változásai miatt a flottát 1941-re felkészítették: júniusban harci fegyvereket szereltek fel, majd a Vesikko Emäsälöba, később Loviisa közelébe helyezkedett.

Az ún. „folytatólagos háború” (második szovjet–finn háború) kitörésekor a Vesikko a Finn-öböl keleti részén járőrözött. 1941. július 3-án Gogland közelében találkozott a 3500 tonnás szovjet Vyborg szállítóhajóval. A periszkópon keresztül észlelve a célpontot, 13:25-kor torpedót lőtt, amely a hajót elsüllyesztette. Ez volt a legjelentősebb haditette az egész háború alatt. A támadás után három ellenséges MO járőrhajó üldözte, de a Vesikko szerencsésen elkerülte a mélységi bombákat, és július 4-én visszatért Vahterpään. Augusztusban, Helsinkiben

három járőrküldetést teljesített Paldiski és Tallinn térségében, majd novemberben dokkolt a Suomenlinnában. 1942-ben a Vesikko sikertelen tengeralattjáró-észlelési küldetéseket hajtott végre Helsinki térségében, és december 2-án télre dokkolt. 1943 áprilisában kezdődtek a gyakorlatok Hanko és Rauma környékén, majd a Botteni-öbölben folytatódott a felkészülés. Augusztusban új parancsnok érkezett, és a Vesikko a Sisu raktárhajóval, valamint a Vetehinen és Saukko tengeralattjárókkal együtt gyakorolt.

1944 tavaszán, a szovjet offenzíva idején, a Vesikko a Finn-öböl keleti részére vonult, Kronstadti-öbölben kezdett műveleteket, de nem tudta kihasználni a rövid sötétséget, hogy elrejtőzzön a felszínen való átkeléskor, és emiatt vissza kellett térnie. Július közepéig a Vyborgi-öbölben, majd a Someri–Narvi térségben hajtott végre járőrműveleteket. Dízelmotorjait augusztus elején javították. A moszkvai fegyverszünet után a tengeralattjáró-flottát az Åland-szigetek védelmére helyezték, majd október 2-án megkezdődött a leszerelés. 1944 decemberében a Vesikko véglegesen levonta hadizászlóját a Suomenlinna szárazdokkjában.

1945 januárjában a Szövetséges Ellenőrző Bizottság utasítására leszerelték a finn tengeralattjárókat, mivel a partvédelemhez már nem volt rájuk szükség. Az 1947-es párizsi békeszerződés megtiltotta Finnországnak a tengeralattjárók birtoklását, ezért 1953-ban mindet Belgiumba adták el bontásra a Vesikkó kivételével. A Vesikkót előbb a Valmet hajógyárba helyezték, de 1959-re eladását tervezték. Volt tengeralattjáró-tisztek és a Hadtörténeti Kutatóintézet közbenjárására azonban megmentették, és a Finn Hadtörténeti Múzeumhoz került felújításra. A hajót öt részre vágták, majd a Suomenlinna-i Tykistölahti-öbölbe szállították, korábbi bázisa közelébe. Mivel berendezéseinek nagy részét már eltávolították vagy megrongálták, a helyreállítás hosszú és igényes munka volt: a motoralkatrészeket fából pótolták, a vezérlőteret és a felszereléseket újraépítették. 1973. július 9-én, a Finn Haditengerészet évfordulóján a Vesikko bejárható múzeumként nyílt meg. A torony felújítása az 1980-as évek végén fejeződött be. A hajó vízvonalhoz közeli elhelyezése miatt rendszeres karbantartást igényel: 1989-ben a főfedélzetet, 1998-ban a külső festést újították meg. Ma a Vesikko Suomenlinna egyik legnépszerűbb látnivalója, évente mintegy 35–40 ezer látogatóval.

A szerkezeti és műszaki jellemzők alapján kijelenthető, hogy a Vesikko egy kis finn parti tengeralattjáró, 254 tonnás vízkiszorítással a felszínen és 303 tonnával merülve. Hossza 40,9 méter, szélessége 4,1 méter. Egyetlen nyomásálló törzse van, amelyhez az orr- és farstruktúrák, torpedócsövek, kormánylapátok és hajócsavarok kapcsolódnak. A középen elhelyezkedő felépítmény teteje hidat alkot, innen lehet bejutni a vezérlőterembe és a hajó belsejébe. Fő fegyverzete három 53,3 cm-es torpedócső volt, összesen öt torpedóval, valamint egy 20 mm-es Madsen légvédelmi ágyú és egy 7,62 mm-es géppuska. A 20 fős legénység két tisztből, altisztből és tengerészekből állt; az orrban voltak a fekhelyek, a hátsó részben a mérnökök kabinjai. A vezérlőteremben giroszkópos és mágneses iránytűk, mélység- és dőlésmérők, valamint két Carl Zeiss Nedinsco periszkóp kapott helyet. A hajó 30 másodperc alatt töltötte fel ballaszt-tartályait, és 45 másodperc alatt merült 10 méter mélyre. A rendszert egy 180 atmoszférás sűrített levegős kompresszor működtette. Felszínen két 350 lóerős Mannheim-dízelmotor hajtotta, 13 csomós sebességgel és 1600 tengeri mérföldes hatótávval. Víz alatt elektromotorokkal közlekedett, 7 csomóval és kb. 15 mérföldes hatótávval; az energiát 62 akkumulátor biztosította. Rádió- és szonárberendezéseket, valamint vészlélegzőket is hordozott. A háborúk után a Vesikkót eredeti állapotában restaurálták. A hajó betekintést ad a korabeli finn tengeralattjáró-flotta technikai fejlettségébe és a legénység mindennapi életébe.

Érdekességképpen megemlíthető, hogy a könyv angol, német és japán nyelven is megjelent, és a szerző, Markku Melkko hadtörténész később egy összefoglaló művel is jelentkezett, „Finnországi tengeralattjárók” (*Suomen sukellusveneet*. Helsinki, Jyväskylä, Minerva Kustannus, 2008) címmel.

Udvarölygi Zsolt András